DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

15. maj 2003 *

I sag C-160/01,

angående en anmodning, som Sozialgericht Leipzig (Tyskland) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Karen Mau

mod

Bundesanstalt für Arbeit,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 3 og 4 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23) samt af artikel 141 EF,

* Processprog: tysk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Wathelet, og dommerne C.W.A. Timmermans, D.A.O. Edward (refererende dommer), P. Jann og S. von Bahr,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— den tyske regering ved W.-D. Plessing og B. Muttelsee-Schön, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. Sack og H. Kreppel, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 2. maj 2002 er afgivet mundtlige indlæg af Karen Mau ved Rechtsanwalt K. Schurig, af den tyske regering ved W.-D. Plessing og af Kommissionen ved J. Sack,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 2. juli 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 30. marts 2001, indgået til Domstolen den 12. april 2001, har Sozialgericht Leipzig i medfør af artikel 234 EF forelagt seks præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 3 og 4 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23) samt af artikel 141 EF.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst inden for rammerne af en sag, der føres mellem Karen Mau og Bundesanstalt für Arbeit vedrørende udbetaling af en ydelse ved arbejdsgiverens insolvens (»Insolvenzgeld«).

De relevante retsregler

Fællesskabets retsforskrifter

3 Formålet med direktiv 80/987 er at sikre arbejdstagerne en mindstegrad af fællesskabsbeskyttelse i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens med forbehold af mere gunstige bestemmelser, der allerede måtte findes i medlemsstaternes lovgivninger. I dette øjemed fastsættes i direktivet særlige garantier for udbetalingen af løn til arbejdstagerne.

4 Artikel 2 i direktiv 80/987 bestemmer:

»1. I henhold til dette direktiv anses en arbejdsgiver for at være insolvent:

a) når der er indgivet begæring om indledning af en procedure med hjemmel i de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser i den pågældende medlemsstat, som vedrører arbejdsgiverens bo og sigter mod en samlet fyldestgørelse af hans kreditorer, og som åbner mulighed for at tage de i artikel 1, stk. 1, omhandlede krav i betragtning

og

b) når den myndighed, som har kompetence i henhold til nævnte administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser,

— enten har truffet afgørelse om indledning af proceduren

— eller har konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket endeligt, og at de foreliggende aktiver ikke er tilstrækkelige til at berettige indledning af proceduren.

2. Dette direktiv berører ikke medlemsstaternes nationale retsregler for så vidt angår definitionen af udtrykkene 'arbejdstager', 'arbejdsgiver', 'løn', 'erhvervet ret' og 'delvis erhvervet ret'«.

5 Artikel 3 i direktiv 80/987 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at garantiinstitutioner, med forbehold af artikel 4, sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, og som vedrører løn for perioden inden en bestemt dato.

2. Den i stk. 1 omhandlede dato kan efter medlemsstaternes valg være:

— enten datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt

— eller datoen for meddelelsen om den pågældende arbejdstagers opsigelse på grund af arbejdsgiverens insolvens

— eller datoen, enten på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt eller for ophør af den pågældende arbejdstagers arbejdsaftale eller ansættelsesforhold på grund af arbejdsgiverens insolvens.«

6 Artikel 4 i direktiv 80/987 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne kan begrænse den i artikel 3 omhandlede betalingspligt for garantiinstitutionerne.

2. Såfremt medlemsstaterne gør brug af den i stk. 1 omhandlede mulighed, skal de:

— for så vidt angår det i artikel 3, stk. 2, første led, omhandlede tilfælde sikre betalingen af tilgodehavender for løn for de sidste tre måneder af arbejdsaftalen eller ansættelsesforholdet, som ligger inden for en periode af seks måneder forud for den dato, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt

— for så vidt angår det i artikel 3, stk. 2, andet led, omhandlede tilfælde sikre betalingen af tilgodehavender for løn for de sidste tre måneder af arbejdsaftalen eller ansættelsesforholdet, som ligger forud for datoen for meddelelsen om arbejdstagerens opsigelse på grund af arbejdsgiverens insolvens

— for så vidt angår det i artikel 3, stk. 2, tredje led, omhandlede tilfælde sikre betalingen af tilgodehavender for løn for de sidste atten måneder af arbejdsaftalen eller ansættelsesforholdet, som ligger forud for den dato, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, eller datoen for ophør af arbejdstagerens arbejdsaftale eller ansættelsesforhold på grund af arbejdsgiverens insolvens. I disse tilfælde kan medlemsstaterne begrænse betalingspligten for løn svarende til en periode på otte uger eller til flere tidsrum, der tilsammen udgør en periode af samme længde.

3. Medlemsstaterne kan dog for at undgå udbetaling af beløb, der overstiger dette direktivs sociale sigte, fastsætte et loft over garantien for betaling af arbejdstagernes tilgodehavender.

Såfremt medlemsstaterne gør brug af denne mulighed, skal de underrette Kommissionen om fremgangsmåderne ved fastsættelse af loftet.«

7 I Forbundsrepublikken Tyskland er direktiv 80/987 gennemført ved § 183 i Sozialgesetzbuch III (den tyske sociallovbog, 3. del) af 24. marts 1997 (BGBl. 1997 I, s. 594, herefter »SGB III«). Denne bestemmelses stykke 1 og 2 har følgende ordlyd i den affattelse, den fik efter den første lov om ændring af SGB III af 16. december 1997 (BGBl. 1997 I, s. 2970), og bærer overskriften »Arbejdstagernes rettigheder«:

»1. Arbejdstagerne har ret til insolvensydelse, hvis de

1) ved indledningen af insolvensproceduren vedrørende arbejdsgiverens bo

2) ved afvisning af begæringen om indledning af insolvensproceduren på grund af boets utilstrækkelighed, eller

3) ved fuldstændig afslutning af erhvervsvirksomhed i indlandet, hvis en begæring om indledning af insolvensproceduren ikke er blevet indgivet, og en insolvensprocedure åbenbart ikke kommer på tale på grund af boets utilstrækkelighed,

(insolvensens indtræden) stadig har et løntilgodehavende fra ansættelsesforholdets forudgående tre måneder. Løntilgodehavendet omfatter enhver form for aflønning, der er et led i ansættelsesforholdet.

2. Hvis en arbejdstager, der ikke har fået kendskab til insolvensens indtræden, fortsætter med at arbejde eller påbegynder et arbejde, har den pågældende ret til udbetaling af tilgodehavender for løn fra ansættelsesforholdets forudgående tre måneder før den dag, hvor den pågældende fik kendskab til insolvensen.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

8 Tvisten i hovedsagen vedrører udbetaling af en insolvensydelse (»Insolvenzgeld«).

9 Den 1. november 1997 påbegyndte Karen Mau et arbejde som civilingeniør i landskabsarkitektur i firmaet Planungsbüro Franz-Josef Holschbach GmbH, Böhlitz-Ehrenberg (Tyskland), til en månedsløn på 3 200 DEM brutto. Fra den 1. januar 1999 fik hun ikke længere udbetalt løn fra arbejdsgiveren.

10 Fra den 16. september til den 29. december 1999 var sagsøgeren omfattet af et forbud mod at arbejde i henhold til § 3, stk. 2, og § 6, stk. 1, første punktum, i Mutterschutzgesetz (lov om beskyttelse af mødre). I denne periode modtog hun 25 DEM om dagen i moderskabsydelse (»Mutterschaftsgeld«), svarende til et samlet beløb på 1 575 DEM, fra den sygekasse, hun var tilknyttet. Hun nedkom den 3. november 1999.

11 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at Karen Mau i denne periode efter tysk ret fortsat havde ret til at få udbetalt løn fra sin arbejdsgiver. Lønnen blev dog modregnet i ovennævnte moderskabsydelse.

12 Fra den 30. december 1999 havde hun orlov til børnepasning (»Erziehungsurlaub«) og modtog i den anledning en ydelse i medfør af Bundeserziehungsgeld-Gesetz (forbundslov om orlovsydelse). Hun havde til hensigt at holde i alt tre års børnepasningsorlov. I henhold til tysk lovgivning var hun fortsat beskæftiget i denne periode, uanset at hovedforpligtelserne i forbindelse med denne beskæftigelse var midlertidigt ophævet (arbejdsforpligtelsen og forpligtelsen for arbejdsgiveren til at betale løn).

13 Den 14. december 1999 anlagde Karen Mau sag ved Arbeitsgericht Leipzig (Tyskland) med henblik på at få udbetalt sit løntilgodehavende for perioden 1. januar til 29. december 1999, svarende til i alt 22 669,73 DEM brutto. Ved udeblivelsesdom afsagt den 7. januar 2000 og berigtiget den 24. februar 2000 gav Arbeitsgericht Leipzig hende medhold i sagen.

14 Ved skrivelse af 16. december 1999, modtaget den 27. december 1999 af Amtsgericht Leipzig (Tyskland), begærede Deutsche Angestelltenkrankenkasse (sygekasse for funktionærer) i sin egenskab af den myndighed, der opkræver alle

sociale bidrag, at der blev indledt en insolvensprocedure vedrørende Karen Maus arbejdsgivers bo, da denne var i restance med betaling af sociale bidrag. Ved kendelse af 23. juni 2000 afviste retten denne begæring, da der ikke var aktiver i boet.

15 Det fremgår af sagen, at Karen Mau først som retssikrende foranstaltning anmodede Bundesanstalt für Arbeit, konkret Arbeitsamt Leipzig, om at udbetale en insolvensydelse uden at vide, om der var blevet indledt en insolvensprocedure eller ej. Det var først efter flere forespørgsler fra Karen Maus side, at Amtsgericht Leipzig gjorde Karen Mau bekendt med indholdet af sin kendelse af 23. juni 2000. Efter anmodning herom præciserede hun den 21. august 2000, at hun anmodede om udbetaling af insolvensydelse for perioden fra den 1. oktober 1999 til den 31. december 1999.

16 Da denne anmodning var blevet afvist ved afgørelse af 28. august 2000, klagede Karen Mau over denne afgørelse. Klagen blev ligeledes afvist, og Karen Mau indbragte herefter sagen for Sozialgericht Leipzig.

17 Da Sozialgericht Leipzig var i tvivl om, hvorvidt national ret var i overensstemmelse med den del af fællesskabsretten, der fandt anvendelse i sagen, bl.a. direktiv 80/987, besluttede den at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Fastsætter § 183, stk. 1, i Sozialgesetzbuch III en dato som omhandlet i artikel 3, stk. 2, i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens?

2) Har Forbundsrepublikken Tyskland gyldigt begrænset Bundesanstalt für Arbeits betalingspligt i henhold til artikel 4 i direktiv 80/987/EØF?

3) Er Forbundsrepublikken Tyskland forpligtet til at betale sagsøgeren erstatning på grund af mangelfuld gennemførelse af direktiv 80/987/EØF?

4) Har Domstolen fortsat den holdning, at der ved fastsættelsen af referenceperioden skal tages udgangspunkt i datoen for begæringen om indledning af insolvensproceduren?

5) Er den i § 183, stk. 1, i SGB III fastsatte beregning af insolvensydelsesperioden ('Insolvenzgeld-Zeitraum') forenelig med artikel 141 EF?

6) Når der er tale om ansøger, der har børnepasningsorlov, er dagen før dennes påbegyndelse da den afgørende dato i artikel 3, stk. 2, i direktiv 80/987/EØF's forstand?«

De præjudicielle spørgsmål

18 De spørgsmål, der er forelagt Domstolen, angår delvist fortolkningen af national ret og vurderingen af dens forenelighed med fællesskabsretten. Det følger af fast

retspraksis (jf. bl.a. dom af 16.1.1997, sag C-134/95, USSL n° 47 di Biella, Sml. I, s. 195, præmis 17, og af 3.2.2000, sag C-228/98, Dounias, Sml. I, s. 577, præmis 36), at Domstolen ikke har kompetence til at besvare denne type af spørgsmål, og det er følgelig hensigtsmæssigt indledningsvis at præcisere genstanden for den foreliggende anmodning om en præjudiciel afgørelse.

19 Det fremgår af sagen, at den forelæggende ret i det væsentlige står over for to problemer. Det første vedrører de nærmere regler for beregningen af den periode, hvori medlemsstaterne skal sikre arbejdstagerne betaling af deres tilgodehavender (herefter »garantiperioden«). Det andet vedrører retsvirkningerne af, at de nærmere regler for beregningen af nævnte periode ikke svarer til dem, der kræves efter fællesskabsretten.

20 Disse to problemer bør undersøges, før der specifikt svares på de forelagte spørgsmål.

De nærmere regler for beregningen af garantiperioden

21 I medfør af artikel 3, stk. 1, i direktiv 80/987 går garantiperioden forud for en skæringsdato, som medlemsstaterne kan vælge blandt de tre datoer, der er opregnet i bestemmelsens stk. 2. Det fremgår af den tyske lovgivning, således som den tyske regering har bekræftet i sit skriftlige indlæg, at Forbundsrepublikken Tyskland ved gennemførelsen af direktiv 80/987 i national ret besluttede at vælge

den første skæringsdato. dvs. den dato, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt.

22 Hvad angår spørgsmålet om, hvornår arbejdsgiverens insolvens indtræder, fremgår det af Domstolens praksis, at det er datoen for indgivelsen af begæringen om indledning af den procedure, som sigter mod en samlet fyldestgørelse af kreditorerne (domme af 10.7.1997, forenede sager C-94/95 og C-95/95, Bonifaci m.fl. og Berto m.fl., Sml. I, s. 3969, præmis 42 og 44, samt sag C-373/95, Maso m.fl., Sml. I, s. 4051, præmis 52 og 54).

23 I henhold til artikel 4 i direktiv 80/987 er det imidlertid tilladt medlemsstaterne at begrænse garantiperioden og dermed den tilsvarende betalingsforpligtelse for garantiinstitutionerne, dog under betingelse af, at der altid tilsikres en minimumsgaranti, hvis nærmere indhold afhænger af den dato, der er valgt i henhold til direktivets artikel 3, stk. 2.

24 De medlemsstater, der har valgt datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, som skæringsdato, forud for hvilken garantiperioden ligger, skal således i medfør af artikel 4, stk. 2, første led, i direktiv 80/987 sikre betalingen af tilgodehavender for løn for de sidste tre måneder af arbejdsaftalen eller ansættelsesforholdet, som ligger inden for en periode af seks måneder forud for ovennævnte dato.

25 I en situation som den, Karen Mau befandt sig i, er Forbundsrepublikken Tyskland derfor i henhold til direktiv 80/987 forpligtet til i det mindste — uanset om garantiperioden gyldigt er blevet begrænset i tysk ret i medfør af artikel 4 i direktiv 80/987 — at sikre udbetalingen af den pågældendes tilgodehavender for de tre sidste måneder, der ligger inden for de seks måneder af ansættelsesforholdet, der går forud for den 27. december 1999, der er datoen for indgivelsen af begæringen om indledning af den procedure, som sigter mod en samlet

fyldestgørelse af kreditorerne, og således den dato, på hvilken Karen Maus arbejdsgivers insolvens er indtrådt i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 3, stk. 2, i direktiv 80/987.

26 Den tyske regering har imidlertid gjort gældende, at datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 3, stk. 2, i direktiv 80/987, skal fastlægges i overensstemmelse med den definition af dette begreb, der er indeholdt i artikel 2, stk. 1, i direktiv 80/987. Arbejdsgiverens insolvens indtræder således ikke på datoen for begæringen om indledning af den procedure, som sigter mod en samlet fyldestgørelse af kreditorerne, men på datoen for den afgørelse, hvorved der tages stilling til begæringen.

27 Ifølge den tyske regering tager direktiv 80/987 udgangspunkt i princippet om, at der findes et entydigt begreb for »insolvensens indtræden«, der er defineret i direktivets artikel 2, og som således ligeledes finder anvendelse inden for rammerne af direktivets artikel 3.

28 Hertil bemærkes, at Domstolen i præmis 42 i Bonifaci m.fl. og Berto m.fl.-dommen samt i præmis 52 i Maso m.fl.-dommen har angivet grundene til, at begrebet »datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt«, som anvendes i artikel 3, stk. 2, og artikel 4, stk. 2, i direktiv 80/987, ikke skal fortolkes således, at der henvises til insolvensbegrebet i direktivets artikel 2.

29 Den tyske regering er ikke desto mindre af den opfattelse, at de nævnte domme er blevet afsagt inden for rammerne af en samlet procedure efter italiensk ret. Da der efter italiensk ret stilles krav om, at garantiperioden ligger inden for 12 måneder før referencedatoen, hvorimod der ikke findes en sådan begrænsning efter tysk ret, har den tyske regering på denne baggrund konkluderet, at der her er tale om en anden sammenhæng og en anden retsorden, og dermed to forskellige

situationer, der ikke kan være genstand for den samme fortolkning af direktiv 80/987.

30 I denne forbindelse må det konstateres, at der i direktiv 80/987 ikke er holdepunkter for at antage, at datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, skulle afhænge af en bestemt national retlig kontekst. Der er derimod tale om et fællesskabsretligt begreb, der skal fortolkes ensartet i alle medlemsstater. Den omstændighed, at Domstolen i Bonifaci m.fl. og Berto m.fl.-dommen og Maso m.fl.-dommen henviste til sagens omstændigheder, indebærer ikke, at den fortolkning af fællesskabsretten, som Domstolen nåede frem til i disse domme, ikke kan overføres på lignende situationer i andre medlemsstater.

31 Den tyske regering har endelig anført, at en fortolkning, hvorefter datoen for »insolvensens indtræden« betegner datoen for begæringen om indledning af proceduren, ville få negative konsekvenser i Tyskland både for arbejdsmarkedets parter og mere overordnet for den generelle økonomiske situation. Hvis arbejdstagerens rettigheder kun var sikret indtil datoen for indgivelsen af begæringen om indledning af insolvensproceduren, ville arbejdstagerne ikke være indstillet på at arbejde efter indgivelsen af denne begæring. Desuden ville bobestyrernes handlemuligheder blive stærkt indskrænket, og saneringen af en nødlidende virksomhed ville blive næsten umulig, selv om denne sanering udgør et af formålene med den tyske insolvenslovgivning.

32 Det er herved tilstrækkeligt at fastslå, at det i artikel 9 i direktiv 80/987 er fastsat, at direktivet ikke berører medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne. Det tilkommer Forbundsrepublikken Tyskland at forlænge garantiperioden på en passende måde, hvis den finder det påkrævet.

Retsvirkningerne af, at de nærmere regler for beregningen af garantiperioden ikke svarer til dem, der kræves efter fællesskabsretten

33 Ifølge forelæggelseskendelsen er det den forelæggende rets opfattelse, at de nærmere regler for beregningen af garantiperioden efter tysk lovgivning afviger fra dem, der kræves efter fællesskabsretten, hvorfor de af denne årsag er uforenelige med fællesskabsretten, idet datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, er blevet fastsat på en måde, der ikke er forenelig med direktiv 80/987. Ifølge § 183 i SGB III — hvorefter den dato, på hvilken arbejdsgiverens insolvens indtræder, er datoen for den afgørelse, hvorved der tages stilling til begæringen om indledning af den procedure, som sigter mod en samlet fyldestgørelse af kreditorerne — strækker garantiperioden i hovedsagen sig fra den 23. marts til den 22. juni 2000, mens den i henhold til direktiv 80/987, der anvender datoen for indgivelsen af denne begæring som starttidspunkt for denne periode, løber fra den 27. september til den 26. december 1999.

34 I et sådant tilfælde påhviler det den nationale ret inden for rammerne af sin kompetence at sikre sig fællesskabsrettens fulde virkning, når den afgør den tvist, der er indbragt for den.

35 I overensstemmelse med fast retspraksis påhviler den pligt for medlemsstaterne, der følger af et direktiv, til at virkeliggøre dets mål, og pligten i medfør af artikel 10 EF til at træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger til at sikre opfyldelsen af denne pligt, alle myndighederne i medlemsstaterne, herunder også domstolene inden for deres kompetence (dom af 10.4.1984, sag 14/83, Von Colson og Kamann, Sml. s. 1891, præmis 26, og af 25.2.1999, sag C-131/97, Carbonari m.fl., Sml. I, s. 1103, præmis 48).

36 Når en national ret skal fortolke nationale retsforskrifter, hvad enten de er ældre eller yngre end det berørte direktiv, er den forpligtet til, i videst muligt omfang at fortolke dem i lyset af direktivets ordlyd og formål og at fremkalde det med direktivet tilsigtede resultat og således handle i overensstemmelse med artikel 249, stk. 3, EF (jf. bl.a. dom af 13.11.1990, sag C-106/89, Marleasing, Sml. I, s. 4135, præmis 8, af 16.12.1993, sag C-334/92, Wagner Miret, Sml. I, s. 6911, præmis 20, og af 10.2.2000, forenede sager C-270/97 og C-271/97, Deutsche Post, Sml. I, s. 929, præmis 62).

37 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelseskendelsen, at den nationale ret er af den opfattelse, at det ikke er muligt at fortolke § 183 i SGB III med henblik på datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, på en sådan måde, at bestemmelsen er forenelig med direktiv 80/987. Retten finder derimod, at hvis begrebet »ansættelsesforhold« i direktiv 80/987 skal fortolkes således, at det udelukker perioder, i løbet af hvilke ansættelsesforholdet var suspenderet på grund af sagsøgerens børnepasningsorlov, ville garantiperioden omfatte de tre måneder, der går forud for den 30. december 1999, der er den dato, hvor Karen Mau indledte sin orlov. Retten kunne således efterkomme Karen Maus anmodning, uden at det er nødvendigt at tage stilling til spørgsmålet om en eventuel direkte anvendelse af direktiv 80/987 eller spørgsmålet om statens ansvar.

38 Under disse omstændigheder må der foretages en fortolkning af begrebet »ansættelsesforhold« i den forstand, hvori det er anvendt i artikel 3 og 4 i direktiv 80/987.

Begrebet »ansættelsesforhold« i artikel 3 og 4 i direktiv 80/987

39 Det bemærkes, at der er tale om et fællesskabsretligt begreb, der skal fortolkes ensartet i alle medlemsstater.

40 Dette begreb er ikke nævnt i artikel 2, stk. 2, i direktiv 80/987, der opregner visse udtryk, hvis definition i national ret ikke berøres af direktivet.

41 Det fremgår desuden af Domstolens praksis, at udtryk, der angår selve fastlæggelsen af minimumsgarantien inden for Fællesskabet, skal fortolkes ensartet, for at den, selv delvise, harmonisering, der tilstræbes på fællesskabsplan, ikke skal miste sin virkning (dom af 14.7.1998, sag C-125/97, Regeling, Sml. I, s. 4493, præmis 19). Da begrebet ansættelsesforhold er et nødvendigt element for fastsættelse af garantiperioden, kræver det en ensartet fortolkning.

42 Fortolkningen af begrebet ansættelsesforhold skal bl.a. tage hensyn til det sociale formål med direktiv 80/987, som er at sikre en minimumsbeskyttelse for alle arbejdstagere (jf. Regeling-dommen, præmis 20). Det er derfor udelukket at fortolke begrebet på en sådan måde, at det tillader, at minimumsgarantierne i direktivets artikel 4, stk. 2, gøres virkningsløse.

43 Som generaladvokaten har anført i punkt 76 i forslaget til afgørelse, ville dette imidlertid netop være tilfældet, såfremt en national lovgivning åbner mulighed for, at »de sidste tre måneder af arbejdsaftalen eller ansættelsesforholdet« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, første led, i direktiv 90/987 falder sammen med en periode, hvor ansættelsesforholdet er suspenderet, og hvor der ikke består noget lønkrav.

44 Begrebet »ansættelsesforhold« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 3 og 4 i direktiv 80/987, skal derfor fortolkes således, at perioder, der i sagens natur ikke kan give anledning til løntilgodehavender, ikke er omfattet heraf. Perioder, hvor ansættelsesforholdet er suspenderet som følge af, at arbejdstageren har børnepasningsorlov, er således ikke omfattet af begrebet, på grund af den omstændighed, at den pågældende ikke har krav på løn i disse perioder.

45 Det er på grundlag af ovennævnte overvejelser, at de præjudicielle spørgsmål skal besvares.

Første og fjerde spørgsmål

46 Med disse spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 2, og artikel 4, stk. 2, i direktiv 80/987 skal fortolkes således, at de er til hinder for en bestemmelse i national ret som § 183, stk. 1, i SGB III, der fastsætter datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, som datoen for den afgørelse, hvorved der tages stilling til begæringen om indledning af insolvensproceduren og følgelig ikke datoen for indgivelse af denne begæring.

47 Det fremgår af denne doms præmis 22, at datoen, »på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt«, som omhandlet i artikel 3, stk. 2, og artikel 4, stk. 2, i direktiv 80/987, skal fortolkes som datoen for indgivelsen af begæringen om indledning af den procedure, som sigter mod en samlet fyldestgørelse af kreditorerne.

48 Artikel 3, stk. 2, og artikel 4, stk. 2, i direktiv 80/987 skal følgelig fortolkes således, at de er til hinder for en bestemmelse i national ret som § 183, stk. 1, i SGB III, der fastsætter datoen, på hvilken arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, som datoen for den afgørelse, hvorved der tages stilling til begæringen om indledning af insolvensproceduren, og følgelig ikke datoen for indgivelse af denne begæring.

Det andet spørgsmål

49 Med det andet spørgsmål har den forelæggende ret spurgt, om Forbundsrepublikken Tyskland i henhold til artikel 4 i direktiv 80/987 gyldigt har begrænset Bundesanstalt für Arbeits betalingspligt.

50 Hertil bemærkes, at uanset om en medlemsstat gyldigt har begrænset denne betalingspligt, er denne ikke desto mindre forpligtet til at sikre betaling af løntilgodehavender i en minimumsgarantiperiode. Hvad angår den løsning, der er beskrevet i artikel 4, stk. 2, første led, i direktiv 80/987, hvilket er den løsning, som Forbundsrepublikken Tyskland har valgt, er der tale om de sidste tre måneder af arbejdskontrakten eller ansættelsesforholdet, som ligger inden for en periode på seks måneder forud for datoen for indgivelsen af begæringen om indledning af den procedure, som sigter mod en samlet fyldestgørelse af kreditorerne.

51 Da Karen Mau kun har søgt om insolvensydelse for perioden fra den 1. oktober til den 31. december 1999, dvs. for en periode, der ikke indledes før begyndelsen af den minimumsgarantiperiode, der kræves efter direktiv 80/987, opstår spørgsmålet om, hvorvidt Forbundsrepublikken Tyskland gyldigt har begrænset betalingspligten, ikke i den foreliggende sag, og der er derfor ikke anledning til at besvare det andet spørgsmål.

Sjette spørgsmål

52 Med det sjette spørgsmål har den forelæggende ret i nærmere bestemt spurgt, om begrebet ansættelsesforhold i den forstand, hvori det er anvendt i artikel 3 og 4 i direktiv 80/987, skal fortolkes således, at perioder, der i sagens natur ikke kan give anledning til løntilgodehavender, såsom en periode, hvor ansættelsesforholdet er suspenderet som følge af, at arbejdstageren har børnepasningsorlov, ikke er omfattet heraf, og hvor der af denne årsag ikke erhverves noget lønkrav.

53 Det fremgår af denne doms præmis 39-44, at dette spørgsmål skal besvares bekræftende.

Tredje og femte spørgsmål

54 Henset til svaret på første, fjerde og sjette spørgsmål, er der ikke anledning til at besvare tredje og femte spørgsmål. Som nævnt ovenfor i denne doms præmis 37, fremgår det af forelæggelseskendelsen, at fortolkningen af begrebet »ansættelsesforhold« i denne doms præmis 53 sætter den forelæggende ret i stand til at afgøre den sag, der verserer for den.

Sagens omkostninger

55 De udgifter, der er afholdt af den tyske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Sozialgericht Leipzig ved kendelse af 30. marts 2001, for ret:

1) Artikel 3, stk. 2, og artikel 4, stk. 2, i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens skal fortolkes således, at de er til hinder for en bestemmelse i national ret som § 183, stk. 1, i Sozialgesetzbuch III, der fastsætter datoen, på hvilken

arbejdsgiverens insolvens er indtrådt, som datoen for den afgørelse, hvorved der tages stilling til begæringen om indledning af insolvensproceduren, og følgelig ikke datoen for indgivelse af denne begæring.

2) Begrebet »ansættelsesforhold« i den forstand, hvori det er anvendt i artikel 3 og 4 i direktiv 80/987, skal fortolkes således, at perioder, der i sagens natur ikke kan give anledning til løntilgodehavender, ikke er omfattet heraf. En periode, hvor ansættelsesforholdet er suspenderet som følge af, at arbejdstageren har børnepasningsorlov, og hvor der af denne årsag ikke erhverves noget lønkrav, er således ikke omfattet af begrebet.

Wathelet Timmermans Edward

Jann von Bahr

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. maj 2003.

R. Grass M. Wathelet

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling